

INOVOVANÉ UČEBNÉ OSNOVY PRE PREDMET

ETICKÁ VÝCHOVA

PRIMÁRNE VZDELÁVANIE	ISCED 1
VYUČOVACÍ JAZYK	SLOVENSKÝ JAZYK
VZDELÁVACIA OBLASŤ	ČLOVEK A HODNOTY
PREDMET	ETICKÁ VÝCHOVA
SKRATKA PREDMETU	ETV
ROČNÍK	PRVÝ
ČASOVÁ DOTÁCIA	1 HODINA TÝŽDENNE 33 HODÍN ROČNE
MIESTO REALIZÁCIE	TRIEDA KNIŽNICA ŠKOLSKÁ ZÁHRADA

Úvod

Vzdelávacie štandard nepredstavuje iba súhrn katalógov, ktoré stanovujú výkony a obsah vyučovacieho predmetu, ale je to predovšetkým program rôznych činností a otvorených príležitostí na rozvíjanie individuálnych učebných možností žiakov.

Vzdelávacie štandard pozostáva z charakteristiky predmetu a základných učebných cieľov, ktoré sa konkretizujú vo výkonovom štandarde. Je to ucelený systém výkonov, ktoré sú vyjadrené kognitívne odstupňovanými konkretizovanými cieľmi – učebnými požiadavkami. Tieto základné požiadavky môžu učitelia ešte viac špecifikovať, konkretizovať a rozvíjať v podobe ďalších blízkych učebných cieľov, učebných úloh, otázok, či testových položiek.

K vymedzeným výkonom sa priraduje obsahový štandard, v ktorom sa zdôrazňujú pojmy ako kľúčový prvok vnútornej štruktúry učebného obsahu. Učivo je v ňom štruktúrované podľa jednotlivých tematických celkov. Je to základ vymedzeného učebného obsahu. To však nevyklučuje možnosť učiteľov tvorivo modifikovať stanovený učebný obsah v rámci školského vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov.

Vzdelávacie program pre predmet etická výchova má svoje špecifiká. Jedným z nich je rozvíjanie komunikačných a sociálnych spôsobilostí, ktoré sa orientujú na postoje k životným situáciám a ku konkrétnym prejavom prosociálneho správania. Nadobudnuté vedomosti,

spôsobilosti a zručnosti sú predpokladom kritického myslenia, diskusie a hodnotiacich postojov. V etickej výchove sa stávajú prostriedkom, od ktorého sa odvíja požadované správanie.

Charakteristika predmetu

Úlohou povinne voliteľného predmetu etická výchova v primárnom vzdelávaní je podporovať osobnostný a sociálny rozvoj žiaka s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej významné miesto zaujíma prosociálne správanie. Pri plnení tejto úlohy sa využíva hlavne zážitkové učenie, ktoré popri informáciách účinne podporuje pochopenie a zvnútornenie mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade.

V etickej výchove sa kladie dôraz na rozvoj mravného usudzovania, na kultivovanie medziľudských vzťahov, ktoré vychádzajú z rodiny, rozširujú sa na triedny kolektív, na školu a na región, v ktorom žiaci žijú. Deje sa to prostredníctvom rozvoja sociálnych spôsobilostí (otvorená komunikácia, empatia, asertivita, pozitívne hodnotenie iných a pod.). Etická výchova sa tak podieľa na primárnej prevencii porúch správania a učenia. Žiaci sú vedení ku kritickému mysleniu, diskusii, hodnotiacim postojom, ku harmonickým a stabilným vzťahom v rodine, v kolektíve spolužiakov i v iných sociálnych skupinách.

Ciele predmetu

Žiaci:

- osvoja si základné postoje, ktoré podmieňujú kultivované medziľudské vzťahy,
- nadobudnú spôsobilosť na pochopenie a rešpektovanie najvyššej hodnoty, ktorou je život človeka a všetko, čo vedie k jeho rozvoju,
- získajú spôsobilosti, ktorými posilnia sebaúctu a hodnotenie iných,
- získajú spôsobilosti pri vyjadrovaní svojich citov a nadobudnú úctu k citovému životu iných,
- naučia sa aktívne participovať na živote spoločnosti (triedy, školy, regiónu),
- osvoja si prvky prosociálneho správania v rodine, v žiackom kolektíve,
- nadobudnú spôsobilosť na pochopenie hodnoty priateľstva, vzájomnosti a rodiny,

- rozvíjajú svoj postoj k postihnutým, chorým a starým ľuďom.

Kompetencie

Kompetencia (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu sa

- uvedomuje si potrebu svojho autonómneho učenia sa ako prostriedku sebarealizácie a osobného rozvoja,
- dokáže reflektovať proces vlastného učenia sa a myslenia pri získavaní a spracovávaní nových poznatkov a informácií a uplatňuje rôzne stratégie učenia sa,
- dokáže kriticky zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať,
- kriticky hodnotí svoj pokrok, prijíma spätnú väzbu a uvedomuje si svoje ďalšie rozvojové možnosti,

Sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti)

- dokáže využívať všetky dostupné formy komunikácie pri spracovávaní a vyjadrovaní informácií rôzneho typu, má adekvátny ústny a písomný prejav situácii a účelu komunikácie,
- efektívne využíva dostupné informačno-komunikačné technológie,
- vie prezentovať sám seba a výsledky svojej práce na verejnosti, používa odborný jazyk,
- dokáže primerane komunikovať v materinskom a v dvoch cudzích jazykoch,
- chápe význam a uplatňuje formy takých komunikačných spôsobilostí, ktoré sú základom efektívnej spolupráce, založenej na vzájomnom rešpektovaní práv a povinností a na prevzatí osobnej zodpovednosti,

Kompetencia (spôsobilosť) riešiť problémy

- uplatňuje pri riešení problémov vhodné metódy založené na analyticko-kritickom a tvorivom myslení,
- je otvorený (pri riešení problémov) získavaniu a využívaniu rôznych, aj inovatívnych postupov, formuluje argumenty a dôkazy na obhájenie svojich výsledkov,
- dokáže spoznávať pri jednotlivých riešeniach ich klady i zápory a uvedomuje si aj potrebu zvažovať úrovne ich rizika,

- má predpoklady na konštruktívne a kooperatívne riešenie konfliktov,

Kompetencie (spôsobilosti) občianske

- uvedomuje si základné humanistické hodnoty, zmysel národného kultúrneho dedičstva, uplatňuje a ochraňuje princípy demokracie,
- vyvážene chápe svoje osobné záujmy v spojení so záujmami širšej skupiny, resp. spoločnosti,
- uvedomuje si svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k svojim povinnostiam, prispieva k naplneniu práv iných,
- je otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti,
- má predpoklady zainteresovane sledovať a posudzovať udalosti a vývoj verejného života a zaujímať k nim stanoviská, aktívne podporuje udržateľnosť kvality životného prostredia,

Kompetencie (spôsobilosti) sociálne a personálne

- dokáže na primeranej úrovni reflektovať vlastnú identitu, buduje si vlastnú samostatnosť/nezávislosť ako člen celku,
- vie si svoje ciele a priority stanoviť v súlade so svojimi reálnymi schopnosťami, záujmami a potrebami,
- osvojil si základné postupy efektívnej spolupráce v skupine – uvedomuje si svoju zodpovednosť v tíme, kde dokáže tvorivo prispievať k dosahovaniu spoločných cieľov,
- dokáže odhadnúť a korigovať dôsledky vlastného správania a konania a uplatňovať sociálne prospešné zmeny v medziosobných vzťahoch.

Vzdelávací štandard

Postoje a spôsobilosti v medziľudských vzťahoch – 9 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
Žiak na konci 1. ročníka základnej školy vie/dokáže:	

<ul style="list-style-type: none"> - predstaviť seba i spolužiakov krátkou charakteristikou, - pomenovať dôvody pre vďačnosť, prosbu, ospravedlnenie, - podieľať sa na vytváraní pravidiel skupiny, 	<ul style="list-style-type: none"> - rodina, skupina, školská trieda - pozdrav, vďačnosť, ospravedlnenie - pravidlá skupiny
--	--

Prvky prosociálneho správania – 6 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> - uviesť príklady úcty k rodičom, učiteľom a spolužiakom, - vyjadriť adekvátne vďačnosť, prosbu a ospravedlnenie, - riadiť sa pravidlami skupiny, - rešpektovať spolužiakov, 	<ul style="list-style-type: none"> - úcta - úcta k rodičom, učiteľom, starším ľuďom, spolužiakom - prejavy úcty

Ľudská dôstojnosť – 7 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznať postupne rôzne vlastnosti ľudí, - uviesť vlastnosti, ktorými sa odlišuje od iných, - poukázať na dôležitosť sebaovládania v medziľudských vzťahoch, 	<ul style="list-style-type: none"> - hodnota osoby, moja hodnota, rozdiel medzi mnou a ostatným svetom - ľudská osoba - sebaovládanie

Pozitívne hodnotenie iných – 7 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none">- rozlíšiť medzi dobrým a zlým správaním u seba i u spolužiakov,- uviesť dobré vlastnosti spolužiakov a príslušníkov rodiny,- zahrať scénu, kde vyjadrí pochvalu spolužiakom,	<ul style="list-style-type: none">- vlastnosti iných osôb- pozitívne vlastnosti rodinných príslušníkov, spolužiakov- vyjadrenie pozitívneho hodnotenia iných- negatívne správanie a jeho dôsledky

Naša rodina – 4 hodín

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<ul style="list-style-type: none">- pomenovať rodinné vzťahy,- vysvetliť tri pravidlá vo vlastnej rodine,- uviesť príklad úctivej komunikácie v rodine,- naplánovať si konkrétnu pomoc pre členov rodiny.	<ul style="list-style-type: none">- rodina a jej úloha v živote človeka- vzťahy medzi členmi rodiny- rodinné pravidlá- komunikácia pomoc v rodine

Metódy a formy

Dosahovanie cieľov sa realizuje najmä prostredníctvom **zážitkových metód**, ktoré vytvárajú optimálne podmienky pre budovanie mravného úsudku a zvnútorňovanie ponúkaných hodnôt.

Postup prijatia hodnôt ETV do života žiakov je daný skutočnosťou, že každému rozhodnutiu človeka predchádza poznanie (reflexia) a každé poznanie sa začína zmyslovým vnímaním. V ETV je odporúčaná schéma vyjadrená v pojmoch:

- 1. senzibilizácia – scitlivenie (emocionálne i kognitívne) na problém, na tému, na hodnotu**

2. **nácvik v podmienkach triedy,**

3. **reálna skúsenosť - transfer (v rodine, na ulici, medzi kamarátmi...).**

Učiteľ pritom používa rôzne metódy a techniky (**hru, hranie rolí, hranie scénok, anketové metódy, metódu posilňovania, problémové vyučovanie, dramatizácia ...**) V etickej výchove im hovoríme zjednodušene – cvičenia, aktivity. Je dôležité si uvedomiť, že aktivity sú len prostriedkom, ktorý umožní **hodnotovú reflexiu**, tá je súčasťou každého kroku. (Hodnotenie prežitého rozumom napr. – Čo som prežil? Čo som si uvedomil? Ako to súvisí so životom vo mne, okolo mňa? Čo z toho vyplýva pre môj život?) Bez reflexie by ostal žiakovi iba pekný zážitok, ktorý sotva ovplyvní jeho postoje a správanie. Preto je v metodických príručkách osobitná časť venovaná otázkam vhodným na reflexiu. Ak nacvičíme so žiakmi určité správanie (napr. pozdrav, ospravedlnenie, odmietnutie...) v triede, ešte to neznamená, že to budú robiť aj doma a na ulici. Máme však k dispozícii viacero techník, ktoré napomáhajú tomu, aby žiaci osvojené zručnosti a skúsenosti prenášali do každodenného života (**napr. záznamy pozorovaní, vedenie denníka, zbieranie článkov, interview s rodičmi alebo inými osobami...**). Tejto časti hovoríme v etickej výchove **transfer – prenos z hodiny ETV do bežného života rodiny, triedy a iných vzťahov, do ktorých žiak vstupuje.**

Základom výchovno-vzdelávacieho procesuetickej výchovy je **zážitkové učenie**, ktoré učiteľ v jeho technikách, cvičeniach a aktivitách prispôsobuje veku žiakov a situácii v žiackom kolektíve. Aktivity pomáhajú precítiť etické hodnoty, uľahčujú porozumieť normám, ktoré súvisia s očakávaným správaním, umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania a prenos získaných skúseností do správania sa v reálnom svete.

Žiaci počas hodín ETV **sedia v kruhu, aby si videli navzájom do tváre**, aby sa vzájomne poznávali. Je to **východisková pozícia**, ktorá nie je cieľom, ale prostriedkom. Samozrejme, **je možné aj iné usporiadanie priestoru v závislosti od metódy**, ktorú učiteľ na danú aktivitu zvolil. Vyučovaciu hodinu najmä na prvom stupni treba členiť tak, aby sa rešpektovali zvláštnosti tohto vývinového obdobia (napr. **sedenie v kruhu treba triedať s pohybovými cvičeniami** na uvoľnenie i aktivizáciu dieťaťa). Treba mať pripravených viac aktivít k danej téme. Prostriedkom, ktorý učiteľ často využíva, je **čítanie rozprávok, príbehov. Vhodné obrázky, audio i videonahrávky, CD - roomy** môžu poslúžiť **ako motivačný materiál**. Deti v mladšom školskom veku **radi kreslia a robia**.

Metódy:

- dialóg
- diskusia
- hry
- riešenie problémových úloh
- dramtizácia
- zážitkové metódy
- učenie posilňovaním žiaduceho správania
- anketové metódy
- hranie scénok
- problémové vyučovanie
- hranie rolí

Formy práce:

- frontálna
- skupinová
- individuálna práca
- didaktická hra
- tvorivá dramatika

Hodnotenie predmetu

Cieľom hodnotenia vzdelávacích výsledkov žiakov v škole je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky, kde má rezervy, aké sú jeho pokroky. Súčasťou je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov. Cieľom je zhodnotiť prepojenie vedomostí so zručnosťami a spôsobilosťami.

Budeme dbať na to, aby sme prostredníctvom hodnotenia nerozdeľovali žiakov na úspešných a neúspešných. Hodnotenie budeme robiť na základe určitých kritérií, prostredníctvom ktorých budeme sledovať vývoj žiaka. Základným dokumentom, ktorým sa budeme riadiť, sú Metodické pokyny na hodnotenie žiakov ZŠ č. 22/2011. V triedach, v ktorých je väčší počet žiakov zo SZP učiteľ prihliada na túto skutočnosť. Môže znížiť obsah učiva (maximálne 10 %). Musí byť však zachovaný predpísaný tematický obsah.

V 1. ročníku sa predmet neklasifikuje.

Na vysvedčení i v triednom výkaze sa uvedie – absolvoval/-a.

Prierezové témy

prierezová téma	tematický celok	téma
Osobnostný a sociálny rozvoj žiaka	POSTOJE A SPOSOBILOSTI V MEDZILUDSKÝCH VZŤAHOCH	Úvod do etickej výchovy – oboznámenie sa s predmetom
		Spolupracujúce spoločenstvo ako základ pre dobré spolužitie
		Prvé kontakty v triede a v škole Komunikácia zameraná na sociálne vzťahy
		Utváranie spoločenstva
		Spoznávanie, spolupráca
		Zmysel a význam nemateriálnych darov

		Pravidlá podporujúce spolužitie v skupine
		Základné prejavy úcty v komunikácii
	PRVKY PROSOCIÁLNEHO SPRÁVANIA	Vzájomnosť, pomoc
		Spoločenstvo v triede a v škole
		Význam a zmysel kamarátstva
	POZITÍVNE HODNOTENIE INÝCH	Čestné konanie a klamstvo
		Spolužitie v skupine
		Pozitívne prijatie a hodnotenie iných
	LUDSKÁ DÔSTOJNOSŤ	Spoznávať svoje vlastnosti
		Sebapoznávanie
		Prostriedky neverbálnej komunikácie
		Spoločenstvo triedy, skupiny
		Sebaovládanie a znášanie námahy pri prekonávaní prekážok
	NAŠA RODINA	Moje meno
		Mám narodeniny
		Príbuzenské vzťahy
Ochrana života a zdravia	POZITÍVNE HODNOTENIE INÝCH	Čestné konanie a klamstvo
Regionálna výchova a ľudová kultúra	PRVKY PROSOCIÁLNEHO SPRÁVANIA	Zmysel a význam nemateriálnych darov
	NAŠA RODINA	Moje meno
		Mám narodeniny

		Význam blízkeho človeka pre život jednotlivca
Environmentálna výchova	NAŠA RODINA	Moje meno
		Mám narodeniny
		Význam blízkeho človeka pre život jednotlivca
Výchova k manželstvu a rodičovstvu	NAŠA RODINA	Moje meno
		Mám narodeniny
		Význam blízkeho človeka pre život jednotlivca
Dopravná výchova	POSTOJE A SPOSOBILOSTI V MEDZILUDSKÝCH VZŤAHOCH	Prvé kontakty v triede a v škole
	PRVKY PROSOCIÁLNEHO SPRÁVANIA	Zmysel a význam nemateriálnych darov

Učebné zdroje

autor	učebnica
E. IVANOVÁ, E. KOPINOVÁ	Etická výchova pre 1. ročník ZŠ
	počítače s pripojením na internet
	dataprojektor
	interaktívna tabuľa
	CD prehrávač
	výukové CD a DVD
	prezentácie vytvorené učiteľom
	pracovné listy vytvorené učiteľom

Učebné osnovy sú totožné so vzdelávacím štandardom ŠVP pre príslušný predmet.

